

DECLARACIÓ DE L'ESTRUCTURA DE DRETS HUMANS DE CATALUNYA SOBRE LA VULNERACIÓ DE DRETS AL VOLTANT DEL 1 D'OCTUBRE I FETS POSTERIORS

ANTECEDENTS

La interlocutòria de 27 de setembre de 2017 del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya (TSJC) ordenava un seguit de mesures per impedir la celebració del referèndum convocat per la Llei 19/2017; llei que aleshores estava suspesa pel Tribunal Constitucional (TC) i que setmanes després seria anul·lada per raó de la seva inconstitucionalitat. Per fer-ho, el TSJC ordenava impedir l'obertura de col·legis, tancar els que estiguessin oberts i requisar el material electoral que s'hi pogués trobar. Assenyalava que això s'havia de fer "sense afectar la normal convivència ciutadana" i demanava a la Policia de la Generalitat-Mossos d'Esquadra (PG-ME), Policia Nacional (PN) i Guàrdia Civil (GC) que actuessin conjuntament per fer efectiu aquest manament.

El mateix dia 1 d'octubre i en dies successius, el Síndic va rebre desenes de queixes sobre actuacions policials excessivament violentes, a banda de ser-ne testimoni a través d'imatges difoses per diferents persones i mitjans. Davant certes informacions que pretenien minimitzar les xifres oficials sobre el nombre de víctimes (que han superat el miler), el Servei Català de la Salut va publicar un informe en què es donava compte del nombre de persones ateses per regió sanitària i classificació diagnòstica.¹ Per aquests motius, el Síndic va obrir una actuació d'ofici per investigar: quin comandament havia ordenat les càrregues i quines ordres concretes tenien els agents; l'ús de pilotes de gomes per part de la Policia Nacional; si PN i GC van acreditar adequadament l'ordre judicial per fer les entrades i els escorcolls; la requisita de béns particulars en el decurs de les entrades i els escorcolls policials; el paper desenvolupat pel cos de PG-ME, així com la distribució de competències entre els diferents cossos de seguretat, d'acord amb les previsions constitucionals.

Altres entitats, com ara el col·lectiu #somdefensores² o Amnistia Internacional³ també han denunciat i proporcionat informació sobre denúncies per presumptes maltractaments policials del dia 1 d'octubre. En el seu darrer informe anual, Human Rights Watch considera que la consulta va estar "entelada per l'ús excessiu de la força per part de la Guàrdia Civil i la Policia Nacional".⁴

Després de tres mesos d'haver cursat la corresponent sol·licitud d'informació al Ministeri de l'Interior (que es va posar en coneixement també al Defensor

¹ http://premsa.gencat.cat/pres_fsvp/docs/2017/10/20/11/15/232799c8-755f-4810-ba56-0a5bbb78609c.pdf

² http://www.lafede.cat/wp-content/uploads/2017/10/informe_drets_humans_1oct.pdf

³ <http://www.amnistiacatalunya.org/paginas/noticies/noticies/articulo/1-o-amnistia-internacional-denuncia-us-excessiu-de-la-forca-per-part-de-policia-nacional-i-guard/>

⁴ <https://www.hrw.org/world-report/2018/country-chapters/european-union#907eba>

del Pueblo i del Delegat del Govern a Catalunya), el Síndic no ha rebut encara cap resposta oficial.

EXIGÈNCIA INTERNACIONAL D'UNA INVESTIGACIÓ IMPARCIAL

Des del 2 d'octubre de 2017 diverses organitzacions internacionals han condemnat la violència excessiva dels cossos policials el dia 1 d'octubre i han demanat una investigació imparcial sobre aquests fets.

Un dels primers pronunciaments va provenir de l'Organització de les Nacions Unides, el dia 2 d'octubre. L'Alt Comissionat de les Nacions Unides per als Drets Humans, Zeid Ra'ad Al Hussein, va expressar en un comunicat la seva consternació per la violència registrada el diumenge 1 d'octubre a Catalunya, i va instar a les autoritats espanyoles a garantir una investigació àmplia, independent i imparcial de tots els actes violents comesos durant la jornada⁵.

En el marc del Consell d'Europa, el Comissari Drets Humans del Consell Europa Nils Muiznieks va enviar, el 4 d'octubre, una carta a ministre d'Interior expressant la seva preocupació pels fets de l'1 d'octubre i “les al·legacions sobre l'ús desproporcionat de la força per part de les forces de seguretat”. En aquest sentit, li va demanar cooperació amb les altres autoritats encarregades de la seguretat per realitzar investigacions ràpides, independents i eficaces per dissuadir altres conductes de mala praxis policials i evitar qualsevol escalada de tensió i violència. A més, va recordar dues recomanacions de 2013 sobre no utilitzar pilotes de goma i la creació d'un mecanisme independent que examini les denúncies sobre mala praxis policial. El 6 d'octubre el Ministre d'Interior va respondre que es va actuar “conforme a les instruccions del Poder judicial, amb prudència i de forma apropiada i proporcionada”.⁶

El 9 d'octubre, d'altra banda, el Ministre d'Afers Estrangers es va comprometre davant el Secretari General del Consell d'Europa a conduir una investigació sobre aquests fets.⁷ Les exigències internacionals d'una investigació imparcial, assumida aparentment pel Ministre d'Exteriors, no han estat escoltades fins ara pel Govern de l'Estat. No només això, sinó que s'ha impedit que altres institucions investiguin els fets.

En efecte, la Generalitat va crear el 2 d'octubre una comissió denominada “sobre violació de drets fonamentals” per investigar l'actuació policial en la jornada del referèndum del dia 1 d'octubre. Aquesta comissió va ser primer recorreguda al Tribunal Constitucional i després dissolta en el marc de l'article 155. Malgrat això, el Tribunal Constitucional ha continuat amb l'admissió a tràmit del recurs d'inconstitucionalitat i ha deixat en suspens la comissió

⁵ <http://www.un.org/apps/news/story.asp?NewsID=57785#.WmGvk67ibbh>

⁶ <https://www.coe.int/en/web/commissioner/-/commissioner-calls-on-spain-to-investigate-allegations-of-disproportionate-use-of-police-force-in-catalonia>

⁷ <https://www.coe.int/en/web/secretary-general/-/spokesperson-of-the-secretary-general-meeting-between-secretary-general-jagland-and-the-foreign-minister-of-spain-alfonso-dastis-quecedo>

dissolta (sic). El recurs presentat per l'executiu considera que aquesta comissió vulnera competències exclusives de l'Estat en matèria de justícia i de legislació processal, així com altres principis com la presumpció d'innocència i el dret a l'honor. En el seu acord, la Generalitat indicava que l'objectiu de la comissió era investigar actuacions i omissions “imputables a les institucions i òrgans del 'Estat i, de forma particular, de les actuacions del Govern de l'Estat, de la Fiscalia, del poder judicial i de les forces i cossos de seguretat” després dels “fets gravíssims fruit de la violència i de la repressió policials”.

En seu parlamentària, la proposta del GP de Podemos-En Comú Podem-En Marea, juntament amb senadors de PDCat, Compromís i EH Bildu, de crear una comissió parlamentària d'investigació sobre l'ús de la força l'1-O va ser rebutjada per la majoria del Senat (1 de desembre).

Així mateix, les preguntes parlamentàries sobre aspectes operatius del dispositiu desplegat a Catalunya han rebut com a resposta que “el Acuerdo del Consejo de Ministros de 28 de noviembre de 1986, por el que se clasifican determinados asuntos y materias con arreglo a la Ley de Secretos Oficiales, otorgó con carácter genérico, la clasificación de reservado a los planes de seguridad de Instituciones y Organismos Públicos. De la misma manera, dicho Acuerdo determinó que tendrán la misma clasificación genérica de reservado, todos aquellos documentos necesarios para el planeamiento, preparación o ejecución de los documentos, acuerdos o convenios en los supuestos a los que se otorgue dicha clasificación.”

Les úniques explicacions oficials fins ara han estat les del Ministre d'Interior, Juan Antonio Zoido, en compareixença voluntària davant la Comissió d'Interior del Senat el passat 18 de gener de 2018. Aquesta compareixença -i el debat subsegüent-, tenen un indubtable valor polític, però no substitueixen la necessitat d'una investigació imparcial, global i pública dels fets. Una petició de compareixença del Ministre al Congrés dels Diputats va ser rebutjada per la Diputació Permanent el 23 de gener.

El Síndic té coneixement que el Jutjat d'Instrucció núm. 7 de Barcelona està tramitant la denúncia de la Generalitat de Catalunya contra les actuacions de la Policia Nacional i la Guàrdia Civil durant el dia 1 d'octubre; diligències a les que s'hi ha sumat 257 particulars. Altres Jutjats catalans (JI n. 2 de Tarragona, JI n. 4 de Lleida, JI n. 2 de Manresa, JI n.4 de Mataró, JI n. 4 d'Ampostà) acumulen 27 denúncies més, mentre d'altres jutjats (L'Hospitalet, Sabadell, La Bisbal d'Empordà) han arxivat o sobresegut provisionalment altres denúncies per autoria desconeguda. La manca d'impuls processal de la Fiscalia en aquestes diligències és un entrebanc addicional a la salvaguarda dels drets fonamentals de les persones que van patir la violència institucional aquell dia.

Aquests i altres jutjats d'instrucció de Catalunya també estan coneixent desenes de denúncies de particulars per l'ús de dades personals en l'elaboració del cens de la convocatòria del 1 d'octubre i per inacció dels cos de PG-ME per impedir la celebració de la consulta.

PRONUNCIAMENT DE L'ESTRUCTURA

L'Estructura de Drets Humans de Catalunya exigeix una investigació objectiva, clarificadora i amb determinació de responsabilitats respecte a la vulneració de drets fonamentals, en particular per les al·legacions d'excessiu ús de la força per part dels cossos i forces de seguretat de l'Estat, tal com han demanat el Consell d'Europa i les Nacions Unides i tal com es va comprometre el Govern de l'Estat davant del Secretari General del primer d'aquests organismes. L'objectiu ha de ser també, com reclamava el comissari europeu, dissuadir altres conductes de mala praxis policials i evitar qualsevol escalada de tensió i violència.

En el context de la jornada del 1 d'octubre, l'EDHC condemna els excessos comesos per les forces policials i l'alteració de la convivència ciutadana que aquestes van provocar en contravenció amb la interlocutòria del TSJC de 27 de setembre, inclosa l'afectació a infants i adolescents i a espais que els pertanyen com són les escoles. En aquest marc, els cossos i forces de seguretat havien de ponderar l'execució del manament judicial per impedir un referèndum convocat sobre la base d'una Llei que es trobava suspesa pel Tribunal Constitucional amb els drets individuals de llibertat d'expressió, manifestació i reunió de la ciutadania. En aquesta ponderació, havien de prevaldre els drets individuals, en la mesura que s'exercissin de manera pacífica, tot deixant per a un moment ulterior el desenvolupament de les possibles conseqüències penals de la desobediència a decisions de les jurisdiccions ordinària i constitucional. Unes responsabilitats penals que, en qualsevol cas, no es podien estendre a la ciutadania que participà cívicament en aquella consulta, i que hores d'ara s'estan exigint de manera clarament desproporcionada. Aquesta desproporció és especialment flagrant en la decisió de mantenir la presó provisional sense fiança de quatre dirigents polítics i socials, motiu pel qual es demana la seva immediata posada en llibertat.

L'Estructura de Drets Humans de Catalunya es posiciona a favor del diàleg i la negociació política en el marc del respecte dels drets humans i les llibertats fonamentals. Afirma que la solució a conflictes polítics només es pot produir mitjançant eines polítiques i no amb la utilització del dret penal.